

EDUCATIEF PARTNERSCHAP

Lerarenopleidingen op nieuwe leest

Het onderwijs in Nederland kampt met een tekort aan leraren. Daarom heeft de overheid een bijzondere maatregel genomen. De Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs maakt het mogelijk om vanuit een ander beroep aan de slag te gaan als leraar. Voor de lerarenopleidingen is het lerarentekort een extra reden geweest om de eigen opleidingen te moderniseren; zij gebruiken de zij-instroom als broedplaats voor onderwijsvernieuwing.

Hermine de Knijff en Erwin de Vries

Het idee is simpel: de Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs biedt zij-instromers de mogelijkheid zich in korte tijd om te scholen tot docent. Gevolg: meer enthousiaste en gemotiveerde mensen voor de klas. De uitvoering is echter minder simpel. Lerarenopleidingen realiseerden zich dat maar al te goed en richtten het Educatief Partnerschap (EPS) op. EPS is de naam voor het vernieuwingsprogramma van de eerste en tweedegraads lerarenopleidingen in het hbo. De EPS-innovaties moeten leiden tot de modernisering van de opleidingen en tot meer en beter gekwalificeerde leraren. Inmiddels zijn veel mensen, op vele fronten, actief met deze vernieuwing bezig. Zowel op landelijk als instellingsniveau. Kennisdeling en samenwerking zijn daarbij van groot belang. Dat gebeurt in projecten, netwerken en tijdens conferenties.

Centraal in dit - en in een vervolgartikel - staat de werkwijze van het Instituut voor leraar en school (ILS). Andere hogescholen leggen andere accenten maar de werkwijze van het ILS kan als een geslaagd antwoord op het lerarentekort worden gezien. Het ILS is een samenwerking tussen de universitaire lerarenopleiding van de KUN en de lerarenopleiding voortgezet onderwijs van de HAN (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen). Deze samenwerking zorgt voor een betere afstemming tussen de eerste- en tweedegraads lerarenopleiding.

Het ILS probeert in overleg met de scholen uit het voortgezet onderwijs maar met ook met de Regionale OpleidingsCentra (ROC's) en de kandidaat een opleiding op maat aan te bieden. Veelal gaat het bij deze kandidaten om de zogenoemde zij-instromers.

De zij-instromer

Sinds de 'wet op de zij-instroom' uit 2000 worden het voortgezet onderwijs en de lerarenopleidingen in Nederland geconfronteerd met de zij-instromer. Doorgaans zijn dit wat oudere mensen die hun oude beroep hebben verlaten om in het onderwijs aan het werk te gaan. Een tweede groep bestaat uit mensen met een doctoraal diploma maar zonder lerarenopleiding. Zij werkten al, maar buiten het onderwijs. De reguliere dagopleiding kunnen zij niet volgen. Daarom halen zij op deze manier hun eerstegraads bevoegdheid.

De zij-instromers staan onbevoegd voor de klas en hebben met hun school en met de opleiding een overeenkomst getekend waarin vastgelegd is dat zij binnen uiterlijk twee jaar een eerste- of tweedegraads onderwijsbevoegdheid zullen halen. De zij-instromer moet een betaalde baan in het onderwijs hebben en is door de school één dag in de week uitgeroosterd om lessen op de hogeschool te volgen.

Opleiding op maat

Steeds meer hogescholen veranderen hun strategie van aanbodgestuurd - 'zie de studiegids voor ons programma' - naar vraaggestuurd onderwijs - 'wat kan de student al en waar is een scholingsbehoefte?' Zij-instromers brengen de nodige ervaring mee en hoeven dus niet alle onderdelen te volgen. Iemand met een doctoraal Frans hoeft je niet uitgebreid met taalverwerving lastig te vallen. Om aan die sturing door de vraag vorm te geven is een traject ontwikkeld.

Zij-instromers moeten een geschiktheidsonderzoek (assessment) ondergaan, voorbehouden aan bepaalde instellingen. Voor aanvang van de studie houdt een kandidaat een intake-gesprek met een opleidingsmakelaar.

Daarin wordt gekeken of het voor de kandidaat zinvol is om de assessmentprocedure te doorlopen. Vereist is een afgesloten hbo- of wo-opleiding in een verwant vak. Zo kan een kandidaat met een afgeronde opleiding aan de school voor journalistiek worden toegelaten tot het traject om een tweedegraads bevoegdheid Nederlands te halen. Voor buitenlandse zij-instromers geldt ook een behaald NT-2-certificaat.

Bij het assessment staan twee vragen centraal: welke competenties voor het leraarsberoep heeft de kandidaat al en welke leemtes in vakkennis moeten worden opgevuld? De gehanteerde lijst van competenties voor het leraarsberoep kunt u op de website van Levende Talen inzien <www.levendetalen.nl>. Op basis van de uitkomsten van het assessment wordt er met de opleider van de hogeschool een persoonlijk opleidingsplan (POP) opgesteld. Om de ontbrekende competenties alsnog onder de knie te krijgen, gaat de zij-instromer op twee fronten aan de slag: voor de klas en op de hogeschool. Op een school wordt hij begeleid door een coach. Op de hogeschool door een mentor, een vakdidacticus en een lerarenopleider; dit zijn ten minste twee verschillende personen.

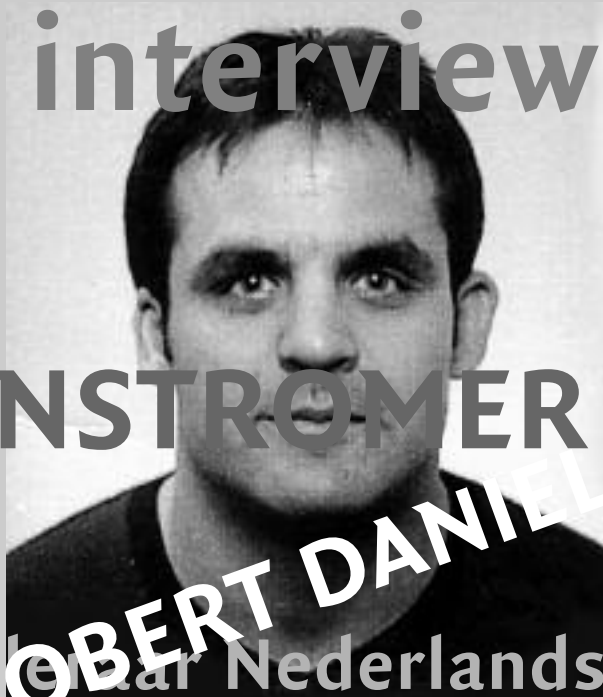
De coach en de lerarenopleider

Op de school waar de zij-instromer werkt, wordt hij begeleid door een coach, de oude stagebegeleider. Deze heeft in de eindbeoordeling een belangrijke stem. De coach beoordeelt de omgang met de leerlingen, het werken in een sectie en de beroepshouding van de zij-instromer. Daarnaast staat de coach de zij-instromer met raad en daad terzijde.

Een maal in de week ontmoeten de zij-instromers elkaar op de hogeschool. Onder leiding van één of meer lerarenopleiders wordt er gewerkt aan het programma dat de hogeschool aanbiedt. De groep van zij-instromers is heel divers: aanstaande talendocenten maar ook docenten biologie, wiskunde, aardrijkskunde of economie. Met algemene didactische thema's als activerende didactiek, het Nederlandse onderwijssysteem, leerstijlen en werkvormen wordt er gewerkt aan de competenties van de zij-instromers. Sommigen volgen daarnaast nog vakmodules om hun kennis bij te spijkeren.

In een volgend nummer van het *Magazine* leest u de interviews met Ino Mulders, coach in Den Haag, en met Hennie Komduur, coördinator van het zij-instroomproject aan de ILS. ■

interview

ZIJ-INSTROMER

ROBERT DANIELS

Robert Daniels is 38 jaar en geeft sinds september 2001 dertien uur Nederlands aan het Hezeland College in Gennep. Hij geeft met name les in de onderbouw van het vmbo. Aan het eind van dit schooljaar hoopt Robert zijn tweedegraads bevoegdheid te behalen.

Hoe kwam je op het idee om leraar te worden?

De studie daarvoor was altijd al een soort tweede keus na de School voor Journalistiek & Voorlichting. Die opleiding heb ik in 1993 afgerond en daarna ben ik als freelance publiciteitsman aan de slag gegaan. In 1995 werd ik pr-functionaris bij De Amersfoortse Verzekeringen. Op een gegeven moment gaf het werk me geen voldoening meer. Ik wilde toch iets meer bijdragen aan de samenleving. Vandaar alsnog de keuze voor het leraarschap.

Wat vond je van de assessmentprocedure?

Sowieso vond ik het hele traject te lang duren. Daarnaast was het lesbezoek, dat in het begin van het schooljaar viel, maar een momentopname. Toch drukte het een zwaar stempel op de uitslag van het assessment. Op lesbezoek kwamen twee assessoren, een leraar Nederlands van een andere school en een vakdidacticus van de Hogeschool Arnhem/Nijmegen. In die les stond kijk- en luistervaardigheid centraal. Ik behandelde een video over een moeder van een aan aids overleden drugsverslaafde. Na een aantal schriftelijke vragen over het interview eindigde de les met een klassengesprek over drugs en verslaving. Ik was de dag van het lesbezoek eigenlijk